

**OLIY TA'LIMDA INNOVATSION INFRATUZILMA
XIZMATLARINI TASHKIL ETISHNING TASHKILIY-
IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH**

Qarshi Xalqaro universiteti o'qituvchisi

Mardonova Go'zal Mamatqul qizi

**IMPROVING THE ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC
MECHANISMS FOR ORGANIZING INNOVATION INFRASTRUCTURE
SERVICES IN HIGHER EDUCATION**

Mardonova Go'zal Mamatqul qizi

Lecturer, Qarshi International University

Email: guzalmardonova398@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada oliy ta'lim muassasalarida innovatsion infratuzilma xizmatlarini tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlari tadqiq etilgan. Universitetlarning innovatsion rivojlanishida texnoparklar, biznes-inkubatorlar, texnologiyalar transfer markazlari va startup platformalarining o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, O'zbekiston oliy ta'lim tizimida innovatsion infratuzilmani rivojlantirishning mavjud holati baholanib, uni takomillashtirish bo'yicha tashkiliy-iqtisodiy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: innovatsion infratuzilma, oliy ta'lim, texnopark, biznes-inkubator, texnologiyalar transferi, innovatsion faoliyat, startup, universitet.

Abstract. This article examines the theoretical and practical aspects of organizing innovation infrastructure services in higher education institutions. The role of technoparks, business incubators, technology transfer centers and startup platforms in the innovative development of universities is analyzed. The current state of innovation infrastructure development in the higher education system of Uzbekistan is assessed and organizational-economic recommendations for its improvement are proposed.

Keywords: innovation infrastructure, higher education, technopark, business incubator, technology transfer, innovation activity, startup, university.

Kirish. So‘nggi yillarda dunyo iqtisodiyotida bilimlar va innovatsiyalar asosiy rivojlanish omiliga aylanib bormoqda. Bunday sharoitda oliy ta‘lim muassasalari faqat kadrlar tayyorlovchi institut emas, balki yangi bilimlar yaratish, innovatsiyalar ishlab chiqish va ularni iqtisodiyot tarmoqlariga joriy etuvchi markaz sifatida ham faoliyat yuritmoqda. Shu sababli universitetlarda innovatsion infratuzilmani shakllantirish va samarali boshqarish masalasi dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Xalqaro tajriba shuni ko‘rsatadiki, innovatsion infratuzilma rivojlangan universitetlarda ilmiy tadqiqotlar samaradorligi, patentlar soni hamda tijoratlashtirilgan ishlanmalar hajmi yuqori bo‘ladi. H. Etzkowitz tomonidan ishlab chiqilgan “Triple Helix” modeli universitet, biznes va davlat hamkorligi innovatsion rivojlanishning muhim omili ekanligini asoslab beradi [1]. Mazkur yondashuvga ko‘ra, zamonaviy universitetlar nafaqat ta‘lim va ilmiy faoliyat bilan shug‘ullanishi, balki iqtisodiy rivojlanish jarayonlarida ham faol ishtirok etishi zarur.

O‘zbekistonda ham oliy ta‘lim tizimini modernizatsiya qilish, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini kuchaytirish hamda innovatsion faoliyatni qo‘llab-quvvatlash bo‘yicha qator islohotlar amalga oshirilmoqda. Xususan, “Ta‘lim to‘g‘risida”gi va “Innovatsion faoliyat to‘g‘risida”gi qonunlarda innovatsion rivojlanishni rag‘batlantirishning huquqiy asoslari belgilab berilgan [8].

Shu bilan birga, ko‘plab oliy ta‘lim muassasalarida innovatsion infratuzilma elementlari o‘rtasidagi o‘zaro integratsiya yetarli darajada shakllanmagan, ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish mexanizmlari esa hali ham takomillashtirishni talab etadi. Mazkur holat oliy ta‘limda innovatsion infratuzilma xizmatlarini tashkil etishning samarali mexanizmlarini ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Tadqiqotning maqsadi oliy ta‘lim muassasalarida innovatsion infratuzilma xizmatlarini tashkil etishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini o‘rganish va ularni takomillashtirish bo‘yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Adabiyotlar sharhi. Universitetlarning innovatsion rivojlanishi masalalari xorijiy olimlar tomonidan keng o'rganilgan. H. Etzkowitz innovatsion iqtisodiyot sharoitida universitetlar, biznes va davlat o'rtasidagi hamkorlik innovatsion faoliyat samaradorligini oshirishini ta'kidlaydi [1]. B. Clark tadbirkorlik universitetlari konsepsiyasini ishlab chiqib, universitetlarning moliyaviy mustaqilligi va innovatsion faoliyatga yo'naltirilgan boshqaruv tizimi ularning raqobatbardoshligini oshirishini asoslab bergan [2]. P. Drucker innovatsiyalarni iqtisodiy taraqqiyotning asosiy omili sifatida baholab, har qanday tashkilotning uzoq muddatli rivojlanishi innovatsion faoliyat samaradorligiga bog'liq ekanligini qayd etadi [3]. Ochiq innovatsiyalar nazariyasi muallifi H. Chesbrough esa universitet va biznes sektori o'rtasidagi hamkorlik ilmiy natijalarni amaliyotga joriy etish jarayonini tezlashtirishini ta'kidlaydi [4]. OECD va UNESCO hisobotlarida universitetlar huzurida texnoparklar, biznes-inkubatorlar va texnologiyalar transfer markazlarini rivojlantirish innovatsion ekotizimning muhim elementi sifatida e'tirof etilgan.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, iqtisodiy-statistik tahlil, ekspert baholash va umumlashtirish usullaridan foydalanildi. Tadqiqot obyekti sifatida O'zbekiston oliy ta'lim muassasalarida faoliyat yuritayotgan innovatsion infratuzilma elementlari tanlandi.

Tahlil davomida quyidagi ko'rsatkichlardan foydalanildi:

universitetlarda tashkil etilgan texnoparklar soni;

startap loyihalar soni;

patentlar va intellektual mulk obyektlari soni;

tijoratlashtirilgan ishlanmalar ulushi;

universitet va biznes sektori hamkorlik loyihalari miqdori.

Tadqiqot natijalari. Tadqiqot natijalari universitet innovatsion infratuzilmasining asosiy tarkibiy qismlari sifatida ilmiy laboratoriyalar, texnoparklar, biznes-inkubatorlar, startap markazlari va texnologiyalar transfer ofislarini ajratish mumkinligini ko'rsatdi.

Texnoparklar ilmiy ishlanmalarni amaliyotga joriy etish va tijoratlashtirish uchun zarur muhit yaratadi. Biznes-inkubatorlar esa talaba va yosh olimlarning innovatsion g'oyalarini biznes loyihalarga aylantirishga ko'maklashadi. Texnologiyalar transfer markazlari ilmiy natijalarni ishlab chiqarishga tatbiq etishda vositachi vazifasini bajaradi.

Xalqaro tajriba tahlili innovatsion infratuzilma rivojlangan universitetlarda patentlash faolligi va ilmiy tadqiqotlarning iqtisodiy samaradorligi yuqori bo'lishini ko'rsatmoqda [5].

Xulosa. Oliy ta'lim muassasalarida innovatsion infratuzilma xizmatlarini rivojlantirish ta'lim sifati va ilmiy faoliyat samaradorligini oshirishning muhim omili hisoblanadi. Universitetlarda texnoparklar, biznes-inkubatorlar va texnologiyalar transfer markazlarining faoliyatini kengaytirish ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish imkoniyatlarini oshiradi hamda ta'lim, ilm-fan va ishlab chiqarish integratsiyasini mustahkamlaydi.

Tadqiqot natijalariga asoslanib, universitetlarda innovatsion infratuzilmani rivojlantirish bo'yicha quyidagi takliflar ishlab chiqildi:

1. Universitet texnoparklari faoliyatini kengaytirish.
2. Startup loyihalarni moliyalashtirish mexanizmlarini takomillashtirish.
3. Texnologiyalar transfer markazlari faoliyatini kuchaytirish.
4. Universitet va biznes sektori hamkorligini rivojlantirish.
5. Innovatsion menejment bo'yicha mutaxassislar tayyorlash tizimini takomillashtirish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Etzkowitz H. *The Triple Helix: University–Industry–Government Innovation in Action*. Routledge, 2008.
2. Clark B.R. *Creating Entrepreneurial Universities*. Pergamon Press, 1998.
3. Drucker P.F. *Innovation and Entrepreneurship*. Harper Business, 2014.
4. Chesbrough H. *Open Innovation*. Harvard Business School Press, 2003.
5. OECD. *Education at a Glance 2024*. OECD Publishing, 2024.

6. UNESCO. *Higher Education and Innovation Ecosystems*. Paris, 2023.
7. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni, 2020.